

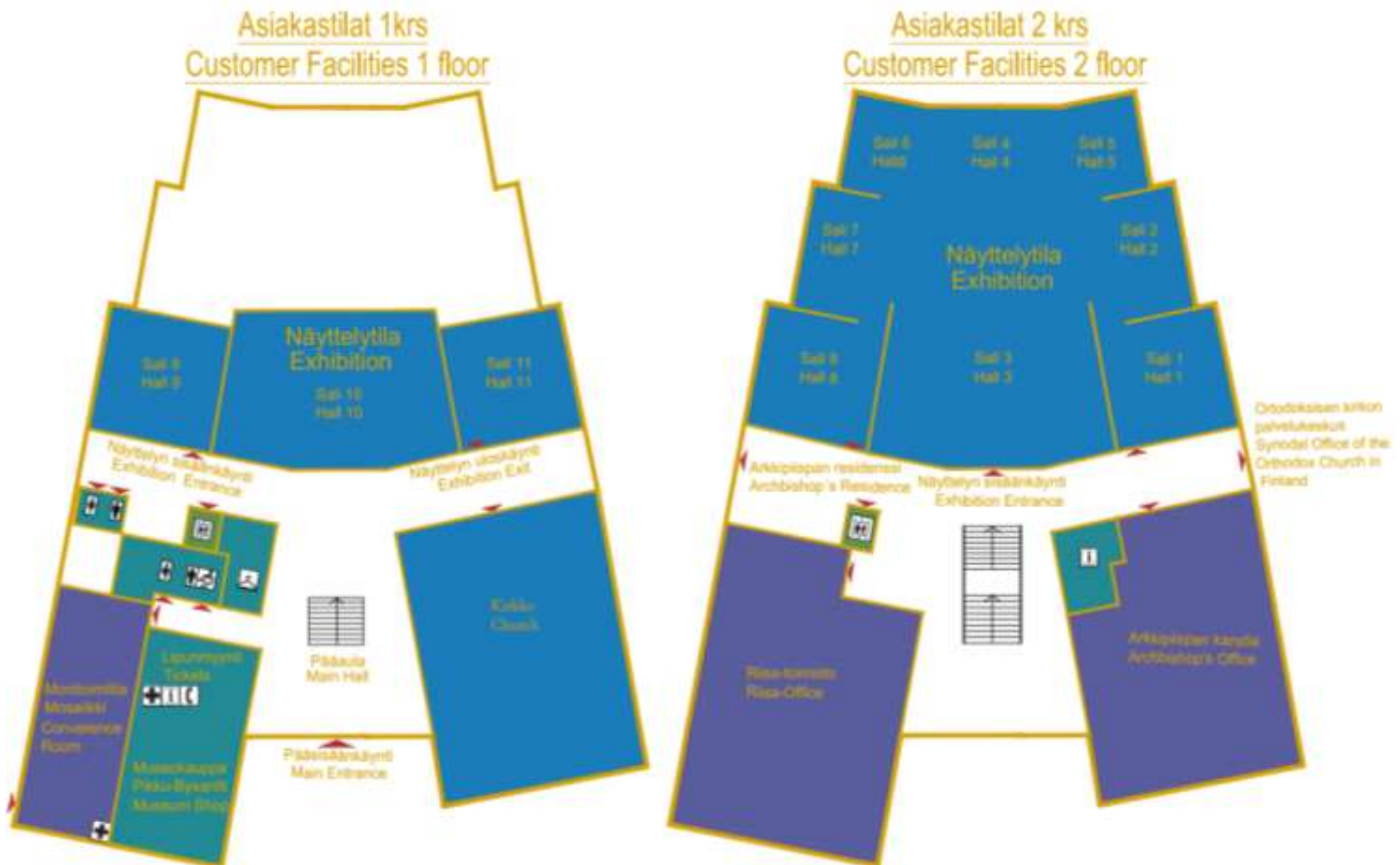
RIISA – Suomen ortodoksinen kirkkomuseo

RIISAn Pyhyiden portailla -näyttelyyn tutustutaan omatoimisesti valmiita kulttuurikasvatus- ja oppimateriaaleja hyödyntäen. Elämyksellistä museokokemusta täydentää Monitoimitila Mosaiikin luovat sisällöt - työpajat ja sadutussalkut - sekä kirkkomuseon vaihtuvat näyttelyt.

Opastusmateriaalin voi tulostaa museon www-sivuilta tai lainata vierailun ajaksi museon asiakaspalvelusta. Sisältöä selventäviä kuvia ja esineitä löytyy näyttelysalien vinopöydiltä eli analogeilta.

Opastusmateriaalia ei ole laadittu tiettyä luokkatasoa varten. Opettaja voi poimia aineistosta kullekin luokalle sopivan sisällön. Otamme vastaan toivomuksia ja palautetta kehittääksemme toimintaamme.

SALI 1, ALKUKIRKKO JA BYSANTTI

Olemme Ortodoksisessa kirkkomuseossa, museon nimi on RIISA.

KYSYMYS: Osaatko kertoa, mikä museo on ja mitä siellä tehdään?

Yksi museon tehtävistä on pitää huolta arvokkaista esineistä. Henkilö, joka hoitaa esineitä, vaatteita ja maalauksia on konservaattori. Tässä seinällä on vanha maalaus. Se on leikattu kehyksistään sodan aikana ja tuotu kokoon taitettuna turvaan. Kuvasta voitte katsoa miten huonossa kunnossa se oli. Nyt maalaus on konservoitu hyvään kuntoon. Konservointi on vähän samanlaista kuin korjaaminen, mutta se tehdään hyvin varovasti.

Laminoidut kuvat analogilla eli vinopöydän lasitasolla.

Suuret kirkkoisät Basileios Suuri, Johannes Krysostomos ja Gregorios Teologi

Nämä henkilöt ovat piispoja – heillä on päällään samanlaiset jumalanpalveluspuvut mitä käytetään nykyäänkin ortodoksisessa kirkossa. Päässään heillä mitra-niminen päähine.

Mitra (Vetriini 1)

Mitra on valmistettu piispa Kiprianille. Helmet ovat peräisin piispan äidin morsiuspäähineestä. Mitrassa on aitoja helmiä, korukivi- ja kultakirjontaa, ikonit on maalattu simpukan helmiäislevylle.

Täällä museossa on paljon ikoneita. Ikoni on pyhä kuva, joka on tavallisesti maalattu puulle. Ikonin aiheita ovat Kristus, Neitsyt Maria, pyhät ihmiset, enkelit tai Raamatun tapahtumat. Ikonilla on keskeinen asema ortodoksisessa kirkossa ja kodissa. Ikonin edessä rukoillaan. Ortodoksinen ikoni on paljon enemmän kuin pelkkä kuva, se on aina rukouksen välikappale. Ikonia kunnioitetaan, mutta ei palvota.

KYSYMYKSIÄ: Monessa ikonissa on kuvattu Maria ja lapsi. Kuka Maria on? Ortodoksit sanovat usein Neitsyt Maria tai Jumalanäiti. Kuka Marialla on usein sylissä? Entä kuka on Jeesus? Jeesuksesta käytetään myös nimeä Kristus ja Jumalan Poika.

VASTAUS: Maria on Jeesuksen äiti. Maria ja Jeesus ovat kristinuskon tärkeitä henkilöitä, Jeesus on Jumalan Poika.

Joskus ikonin päälle on kiinnitetty metallinen päällys eli riisa. Riisa voi olla hieno, korukivin tai helmin koristettu hopeasepäntyo tai ohuesta pellistä tehty vaatimaton metallisuojaus. Riisan tehtävänä on koristaa ja suojata ikonia. Tämän museon nimi on myös RIISA, koska museossa suojellaan vanhoja esineitä.

SALI 2, SUOMEN ORTODOKSISEN KIRKON HISTORIA

Ortodoksisuus saapui Karjalaan ja itäiseen Suomeen Venäjän kautta yli 1000 vuotta sitten.

Vuonna 1892 perustettiin itsenäinen Suomen ja Viipurin arkkipiispanistuin, josta tuli samalla ensimmäinen Suomen ortodoksinen piispanistuin. Suomen ortodoksisessa kirkossa on kolme hiippakuntaa: Karjalan, Helsingin ja Oulun hiippakunnat.

Salin kahdesta kartasta toinen kuvaa Suomea ennen II maailmansotaa, toiseen karttaan on kuvattu Suomi talvi- ja jatkosodan jälkeen 1944 sekä Neuvostoliitolle luovutetut alueet. Moskovan rauhansopimus allekirjoitettiin 13.3.1940, jolloin talvisota päättyi. Jatkosota alkoi 25.6.1941, ja välirauha solmittiin Suomen ja Neuvostoliiton välille 19.9.1944. Karjalan Kannas, Laatokan Karjala, Raja-Karjala ja Petsamo luovutettiin Neuvostoliitolle.
Katsokaa kartasta luovutetut alueet, luostareiden sijainnit ja Kuopio.

Talvisota alkoi 30.11.1939. Sodan syttyminen tuli ortodoksiselle kirkolle yllätyksenä, eikä siihen ollut varauduttu riittävästi. Alueen asukkaita oli evakuoitu kauemmaksi rajasta jo aikaisemmin. Seurakuntien ja luostareiden evakuointi tehtiin kiireellä pappien, paikallisten ihmisten ja sotilaiden avustuksella. Esineistöä kuljetettiin turvaan Kanta-Suomeen mm. junilla.

- Evakko – joutuu jättämään sodan takia kotinsa omassa maassaan
- Pakolainen - joutuu jättämään oman maansa ja hakemaan turvapaikkaa toisesta maasta
Laminoituja kuvia evakuoinnista analogilla.

Evakkotiellä: ”Marssimatalla oli lohdutonta nähtävää. Vastaan tuli evakkoja Kannakselta tien täydeltä. Jotkut hevosella ajaen ja kieseillä tai lantakärryillä hätäisesti koottua omaisuutta kuljettaen, toiset pyörällä ajaen tarakka ja pyöränsarvet täynnä nyssäköitä, enin osa kuitenkin jalan reppu selässä, vaneriaski kädessä, haarapussi olalla. Oli väsynein ja laahustavin askelin kulkevia vanhuksia, naisia, lapsia ja sylivauvoja sekä kaikennimistä karjaa.”

Sotien jälkeen noin 430 000 suomalaista joutui jättämään kotinsa ja siirtymään Kanta-Suomeen.

Kuopion kunnassa on yli 110 000 asukasta (v. 2015). Koko Itä-Suomen läänissä on noin 570 000 asukasta. Eli evakkoon joutui lähtemään melkein koko Itä-Suomen asukasmäärä.

KYSYMYS: Tiedätkö onko esivanhempasi kotoisin luovutetulta alueelta? Katso karttaa.

KYSYMYS: Kuka on joutunut lähtemään kotimaastaan esimerkiksi sodan takia?

KYSYMYS: Mikä olisi tärkein esine minkä ottaisit mukaan, jos joutuisit jättämään kotisi?

Arkkidiakoni Laurentios ja Pyhä Aleks, Moskovan metropoliitta

1600-luku, Salmi

Ikonien taakse kirjoitetun tekstin mukaan ne evakuoitiin Salmin Rämälän rukoushuoneesta kesäkuussa 1944. Evakuoinnin yhteydessä ikonien alareunasta jouduttiin sahaamaan noin 15-20 cm pois luultavasti siitä syystä, että ikoni ei mahtunut sille varattuun kuljetuslaatikkoon eikä uutta laatikkoa ehditty tehdä. Evakuoinnin suoritti todennäköisesti Vilho Kiiski -niminen henkilö. Hän on kirjoittanut nimensä ikonin taakse.

KYSYMYS: Miksi luulet ikonien sahaajan kirjoittaneen nimensä ikoneihin?

SALI 3, LUOSTARILAITOS JA KILVOITTELEMINEN

Ortodoksisen kirkon perinteeseen kuuluvat luostarit ja luostarielämä. Suomessa on kaksi ortodoksisista luostaria: Lintulan Pyhän Kolminaisuuden nunnaluostari ja Valamon Kristuksen kirkastumisen munkkiluostari. Molemmat sijaitsevat Heinävedellä

KYSYMYKSIÄ: Mikä on luostari? Ketkä asuvat luostarissa? Oletko käynyt Lintulan tai Valamon luostarissa? Minkälaista siellä oli?

KONEVITSAN LUOSTARI

Neitsyt Marian syntymän muistolle pyhitetty Konevitsan luostari perustettiin 1393 Laatokan saarelle. Luostarin perustaja, pappismunkki Arseni, oli kotoisin Novgorodista. Hän oli ensin munkkina Venäjällä ja sitten Kreikassa Athos-vuoren luostarissa. Sieltä hän palasi takaisin Venäjälle perustamaan uutta luostaria. Mukanaan hän toi luostarin johtajalta lahjaksi saamansa Jumalanäidin ikonin. Pyhittäjän elämäkertojen mukaan myrsky toi hänet Konon saarelle. Arseni koki saarelle joutumisensa Jumalan johdatuksena. Hän pystytti ristin ja rakensi asumuksensa saarella kohoavalle kukkulalle.

Pyhittäjä Arseni Konevitsalaisen ikoni (Vitriini 1)

Kousa, pyhittäjä Arseni Konevitsalaisen pahkakuppi ja puinen rintaristi (Vitriini 1)

Kousa on pyhittäjä Arsenin, valmistama ja juomakauhana käyttämä esine. Myöhemmin esine koristeltiin vuorikiteellä ja hopeareunuksella. Myös risti on Arsenin itsensä tekemä ja käyttämä. Molemmat ovat yli 700-vuotta vanhoja.

Konevitsan Jumalanäiti -ikonin riisa (Vitriini 3)

Riisa valmistettiin lahjoitusvaroin 1800-luvulla, kun Konevitsan luostari täytti 500 vuotta. Riisasta sanotaan, että se on kaikkein taidokkain kultasepäntyö Suomessa. Se on kullattua hopeaa ja koristettu aidoilla kivillä: akvamariinit, ametistit, briljantit, granaatit, rubiinit, timantit, safiirit, smaragdit ja aidot helmet.

SALI 3, PETSAMON LUOSTARI

Petsamon luostarin perustaja oli pyhittäjä Trifon. Hän syntyi 1400-luvun lopulla Tverin alueella. Hän elätti itseään kulkukauppiaina. Matkoillaan hän saarnasi alueen koltille Kristuksesta. Saatuaan piispalta luvan hän rakensi kirkon Petsamoon. Petsamon luostari perustettiin vuonna 1533.

KYSYMYS: Kuka on koltta?

VASTAUS: Koltat eli kolttasaamelaiset ovat saamelaisten alkuperäiskansaa ja asuvat Suomen Lapissa ja Venäjällä, Kuolan niemimaalla.

Tsaari livana Julma tuki luostarin toimintaa ja myönsi sille laajoja maa-alueita ja kalastusoikeuksia. Luostarissa hoidettiin karjaa, rakennettiin laivoja, valmistettiin suolaa ja kalaöljyä.

Suomalaisen sissipäällikkö Pekka Vesaisen sotajoukko tuhosi Petsamon luostarin jouluyönä 1589. Munkit tapettiin kirkkoon jumalanpalveluksen aikana, ja kaikki rakennukset poltettiin.

1800-luvun lopussa luostari rakennettiin uudelleen. Siitä kasvoi merkittävä luostari. Sillä oli jopa oma sähkölaitos. Luostarissa toimi koulu paikallisen väestön lapsille. Luostarilla oli suuri porotokka, hevosia ja lypsykarjaa.

Ehtoollispeite

Petsamon luostarin kirkossa käytettävät tekstiilit olivat hyvin iloisien värisiä. Niissä näkyy kolttien ja Lapissa asuvien ihmisten kaunis värimaailma. **(Vetriini 2)**

KYSYMYS: Osaatko kertoa minkälainen on Lapissa käytettävä kansallispuvu?

Kolttasaamelaisten pukuja. Kolttien puku on vähän erilainen kuin muut Lapin puvut.

Laminoidut kuvat ja pienet lapinnuket löytyvät analogilta.

SALI 3, VALAMON LUOSTARI

Tarkkaan ei tiedetä, koska Valamon luostari perustettiin Laatokalle, ehkä noin 1000 vuotta sitten. Luostarin perustivat pyhittäjät Sergei ja Herman.

1800-luvulla Valamon luostarista tuli hyvin suosittu. Luostariin avattiin säännöllinen höyrylaivaliikenne ja sinne tuli entistä enemmän kävijöitä. Pyhiinvaeltajia ja matkailijoita varten rakennettiin ensin suuri hotelli ja pian sen jälkeen majatalo. Luostarisaarille nousi seitsemän sivuluostaria kirkkoineen ja asuinrakennuksineen.

Luostarissa tehtiin työtä ja rukoiltiin. Munkit tekivät työt käsityöverstaissa ja työpajoissa, leipomossa, ikonimaalaamossa ja kirjastossa. He viljelivät maata ja hoitivat karjaa, kuten lehmiä ja hevosia.

Valamon luostari evakuoitiin Kanta-Suomeen 1940. Noin 200-henkinen veljestö löysi uuden kodin Pohjois-Savosta Heinävedeltä. Sinne siirtyivät myöhemmin myös Petsamon ja Konevitsan luostareiden munkit.

Pyhittäjien Sergei ja Herman Valamolaisien kenotafi ja kenotafin peite (Keskellä salia)

Pyhittäjäisien muistolle valmistettu muistoarkku, kenotafi. Muistoarkkussa ei ole pohjaa, se ei ole tavallinen arkku. Se oli kirkossa vain muistelua varten. Kanteen on kuvattu pyhittäjät munkin asuun puettuina.

Muistoarkku on valmistunut 1800-luvulla. Se on kullattua hopeaa ja korukiviä.

Arkun päällä pidettävä peite on silkkisamettia, kulta- ja hopeakirjontaa.

Ehtoolliskalusto ja suitsutusastia (Vetriini 1)

Tämä kultainen ehtoolliskalusto ja suitsutusastia on museon kallein ehtoollisastiasto. Rikas kauppias lahjoitti sen Valamon luostarille. Esineet ovat kulta, niissä on hienoja jalokiviä: safiireja, rubiineja, smaragdeja ja emalia.

KYSYMYS: Minkä värinen on rubiini?

VASTAUS: Rubiini on punainen jalokivi.

SALI 4, ALTTARI JA IKONOSTAASI

ALTTARI on kirkon pyhin paikka. Altтарin ja kirkkosalin yhdistää ikonostaasi eli kuvaseinä. Altтарiin saa mennä vain kirkon tehtäviin siunatut henkilöt ja papin apuna toimivat alttaripalvelijat.

IKONOSTAASI eli kuvaseinä yhdistää ortodoksisessa kirkossa altтарin ja kirkkosalin. Kristuksen, Neitsyt Marian, enkelien ja pyhien ihmisten kuvat ovat määrättyillä paikoillaan. Ikonostaasin keskellä oleviin Kuninkaan oviin sijoitetaan neljän evankelistan ikonit (Matteus, Markus, Luukas ja Johannes) ja Neitsyt Marian ilmestys (Arkkienkeli Gabriel kertoo Marialle Kristuksen tulevasta syntymästä). Ikonostaasin ylärivissä on kirkkovuoden juhlien ikonit. Kuninkaan ovien yläpuolelle kuvataan Pyhä ehtoollinen.

Kristuksen syntymä

Pyhä ehtoollinen

KYSYMYS: Löydätkö ylärivistä Kristuksen syntymän ikonin?

VASTAUS: Ylärivin 1. ikoni vasemmalta on Neitsyt Marian syntymä, ja 4. ikoni on Kristuksen (Jeesuksen) syntymä. Kristuksen syntymä –ikonissa on seimi, oljet, tähti taivaalla ja itämaan tietäjät.

KYSYMYS: Mitä tuttua kirkkovuoden juhlaa ikoni kuvaa?

Joosef lähti Galileasta Nasaretin kaupungista verollepanoa varten Juudeaan, Betlehemiin. Hän lähti sinne yhdessä kihlattunsa Marian kanssa, joka odotti lasta. Heidän siellä ollessaan tuli Marian synnyttämisen aika, ja hän synnytti pojan, esikoisensa. Hän kapaloi lapsen ja pani hänet seimeen, koska heille ei ollut tilaa majatalossa. Sillä seudulla oli paimenia yöllä ulkona vartioimassa laumaansa. Yhtäkkiä heidän edessään seiso i Herran enkeli, ja Herran kirkkaus ympäröi heidät. Pelko valtasi paimenet, mutta enkeli sanoi heille: ”Älkää pelätkö! Minä ilmoitan suuren ilon koko kansalle. Tänään on syntynyt Vapahtaja. Hän on Kristus, Herra.

ALTTARIPÖYTÄ eli **PYHÄ PÖYTÄ** on kirkkorakennuksen keskeisin paikka. Sen päällä säilytetään pyhiä esineitä, esimerkiksi evankeliumikirjaa ja käsiristiä. Pöydän päällä siunataan ehtoollinen.

UHRIPÖYTÄ sijaitsee alttarissa vasemmalla. Siinä pappi valmistelee leivän ja viinin ehtoollista varten. Pöydällä säilytetään ehtoolliskalustoa ja ehtoollispeitteitä.

VAINAJIEN MUISTELUPÖYTÄ sijaitsee ikonostaasin edessä. Pöydälle sytytetään tuohuksia eli kynttilöitä kuolleiden muistolle. Pöydän takana oleva Golgata-risti muistuttaa Jeesuksen kuolemasta.

SALI 5, KARJALAINEN RUKOUSHUONE

Karjalaiset rukoushuoneet eli tšasounat sijaitsivat usein kylien hautausmaiden läheisyydessä. Ne rakennettiin tavallisesti hirrestä. Luovutetulla alueella oli ennen sotia noin 80 rukoushuonetta. Rukoushuone oli kirkkoa pienempi ja vaatimattomampi rakennus.

Rukoushuoneissa ikoneita aseteltiin takaseinälle vierekkäin ja päällekkäin naulattujen hyllyjen päälle. Suosittuja olivat Kristuksen ja Jumalanäidin ikonit, sekä Karjalan valistajien ikonit. Karjalaisille läheisiä olivat myös maanviljelyksen ja karjan suojelija pyhä Georgios Voittaja, lasten, merenkävijöiden ja kauppiaiden suojelija pyhä Nikolaos Ihmeidentekijä, kotieläinten ja eläinten suojelija Blasios eli Valassi, sekä profeetta Elia, joka varjeli tulipalolta ja huolehti sateesta.

Rukoushuoneet pyhitettiin ja pyhitetään vielä nykyäänkin jonkun pyhän muistolle. Rukoushuoneen suojeluspyhän muistopäivinä kylissä järjestettiin praasniekkoja. Praasniekkasana tulee venäjänkielisestä sanasta, joka tarkoittaa juhlaa. Praasniekkajuhlat olivat kyläyhteisölle tärkeä tilaisuus, joissa muisteltiin suvun vainajia, etsittiin aviopuolisoa ja kestittiin juhlavieraita ja sukulaisia. Juhlien päätapahtumia olivat jumalanpalvelus, yhteiset ateriat ja praasniekkakisat.

Jumalanäidin ylistys

Perimätiedon mukaan Jumalanäidin ylistys -ikoni tuotiin 1757 Valamosta Käkisalmen sataman rukoushuoneeseen. Ikonin maine ”erittäin kunnioitettuna ikonina” perustui perimätietoon, jonka mukaan käkisalmelaiset olivat ikonin ansiosta säilyneet hengissä vuoden 1831 koleraepidemian aikana. Kulikutautia oli torjuttu kuljettamalla ikonia kolmena peräkkäisenä sunnuntaina kaupungin ympäri. Välillä pysähdyttiin toimittamaan rukouspalvelus. Kerrotaan ettei Käkisalmessa kukaan kuollut koleraan. Jumalanäidin ylistys -ikonia alettiin kunnioittaa ihmeitä tekevänä.

KYSYMYS: Mitä voisi tarkoittaa ihmeitätekevä ikoni?

VASTAUS: Eräitä ikoneja kutsutaan ihmeitätekeviksi. Ikoni ei tee ihmeitä. Jumala tekee ihmeitä. Joidenkin ikonien edessä rukoilijoiden pyynnöt ovat toteutuneet. Niitä ikoneja on ryhdytty kutsumaan ihmeitätekeviksi.

Suurmarttyyri Georgios Voittaja

Ortodokseille Georgios Voittaja on tärkeä pyhä henkilö. Georgios oli urhoollinen sotilas. Ikonin aihe pohjautuu legendaan, jonka mukaan Pyhä Georgios pelasti prinsessan ja viime kädessä koko kaupungin hirveältä lohikäärmeeltä, joka vaati, että sille uhrataan vuosittain yksi kaupungin tyttäristä. Kun lopulta tuli kuninkaan vuoro luopua tyttärestään, saapui urhea pyhä Georgios Voittaja valkoisen ratsun selässä ja taltutti lohikäärmeen keihäällään. Hänellä on aseenaan vain ohut keihäs. Se tarkoittaa, että paha ei voiteta aseella vaan Jumalan avulla. Taistelu lohikäärmettä vastaan symboloi hyvyyden voittoa pahuutta vastaan. Lohikäärme kuvaa paha, jota vastaan Georgios taisteli. Suomessa Georgiosta kutsutaan nimellä Pyhä Yrjö. *Legenda ja nuket löytyvät analogilta.*

KYSYMYS: Kuka on partiolaisten suojeluspyhä?

VASTAUS:Pyhä Yrjö on partiolaisten suojeluspyhä.

KYSYMYS: Miten Pyhä Yrjö näkyy partioliikkeessä? Kuuluuko kukaan teistä partioon?

VASTAUS: Esimerkiksi Partioviikko ajoittuu sille viikolle, kun on Pyhän Yrjön päivä. Suojeluspyhän päivää vietetään 23.4. Valtakunnallisesti ja partiopiireissä järjestetään paraateja. Suojeluspyhän esimerkin mukaisesti partiolaisen tulisi tehdä ainakin yksi hyvä teko päivässä. Suomen Partiolaisten ansiomerkki on Pyhän Yrjön solki.

SALI 6, JÄLLEENRAKENNUSAIKA

Talvi- ja jatkosodan seurauksena Suomen ortodoksinen kirkko menetti lähes 90 % omaisuudestaan. Yli kaksi kolmannesta kirkkokunnan väestöstä joutui evakkotielle ja sijoitettiin uusille asuinsijoille Kanta-Suomeen. Luovutetun alueen lakkautettujen seurakuntien tilalle perustettiin 14 uutta seurakuntaa. Suomen eduskunnan 1950 säätämällä lailla valtio sitoutui maksamaan uusiin seurakuntiin tarvittavat kirkot (13), rukoushuoneet (42), pappilat ja hautausmaat.

Ikoneista oli pulaa eikä Suomesta vielä tuolloin löytynyt ikonimaalaukseen perehtyneitä taiteilijoita. Koska ammattitaitoisia ikonimaalareita ei ollut, työ annettiin kotimaisille taiteilijoille. Tämän ajan ikonit ovat vähän erilaisia kuin aikaisemmin maalatut ikonit.

Aluksi jälleenrakennuskauden pyhäköt vaikuttivat ortodoksisiiirtolaisten silmissä Karjalan kirkkoihin ja rukoushuoneisiin verrattuna pelkistetyiltä ja karuilta. Useimpia niistä on muutettu viime vuosikymmenten aikana sekä ulkoasultaan että sisustukseltaan, ja 1950-luvulla maalattujen ikonien tilalle on maalattu uudet ikonit. Monet jälleenrakennuskaudella rakennetuista rukoushuoneista on vihitty kirkoiksi.

KYSYMYS: Katso näytöltä kuvia jälleenrakennuskauden kirkoista ja rukoushuoneista. Miltä ne näyttävät?

SALI 7, VALAMON MUSEO JA KEISARILLISET LAHJOITUKSET LUOSTAREILLE

Valamon luostari oli suosittu pyhiinvaelluskohde yli 100 vuotta sitten. Kuopiostakin monet perheet tekivät kesällä juna-laiva-juna -matkan Valamon saarelle. Matkailijat tutustuivat luostarisaaressa kiehtoviin jumalanpalveluksiin, loistaviin kirkkoihin ja upeaan erikoiseen luontoon. Heillä oli myös mahdollisuus tutustua luostarin kirjastoon, ikonimaalaamoon ja museoon.

KYSYMYS: Mitä tarkoittaa pyhiinvaellus?

VASTAUS: Pyhiinvaellus on matka johonkin pyhään paikkaan. Eri uskontoon kuuluvilla on erilaisia pyhiinvaelluskohteita.

Valamon luostarin museossa oli erikoisia ja hienoja esineitä: karttoja, arvokkaita ikoneita, maalauksia, rahakokoelma ja tekstiilejä. Lisäksi esillä oli erikoisuuksia, kummallisuuksia ja luonnonoikkuja, esim. ”trutsin muna”, käärmeenmuotoinen puun juuri, 265 cm:n pituisia rukiinkorsia ja kiinalaisia jalkineita. Erityisen huomion kohteena olivat esineet, jotka liittyivät Venäjän keisareihin ja keisarinnoihin esim. lusikat ja lasit, joita he olivat luostarissa käyttäneet, keisarinna kampa ym. Keisarit antoivat myös lahjoja luostarille.

KYSYMYS: Mikä on keisari/keisarinna?

VASTAUS: Vertaa kuningas/kuningatar ja presidentti. Keisari on hallitsijan arvonimi keisarikunnassa. Keisarin on katsottu olevan kuninkaita arvokkaampi. Japanin keisari Akihito on ainoa nykyisin vallassa oleva keisari. Tsaari = keisari.

Ruokalusikka (Vetriini 3)

Venäjän viimeinen keisarinna Aleksandra Feodorovna käytti lusikkaa käydessään Valamon luostarissa. Lusikka on yli 200-vuotta vanha.

KYSYMYS: 200-vuotta on pitkä aika. Kuinka monta 10-vuotiasta tarvitaan, että heidän yhteen laskettu ikänsä olisi 200-vuotta?

Kazanin Jumalanäiti (Vetriini 4)

Tämä ikoni on sijainnut keisarinna Elisabet Petrovnan makuuhuoneessa.

Ikoni on 1700-luvulta.

Ikoniin koristeellinen päällyksilevy, riisa, on kullattu hopea ja siinä on koristeena aitoja jalokiviä: safiireja, smaragdeja, spinelleja, turkooseja, granaatteja ja timantteja.

KYSYMYS: Miksi luulet keisarinnan laittaneen omia korujaan ikonin riisaan?

Emaliminiatyrit (Vetriini 4)

1800-luvun jälkipuolella valmistetut emaliminiatyrit kuvaavat Valamon luostarin näkymiä, tärkeitä pyhiinvaelluspaikkoja ja tapahtumia. Miniatyrit ovat kuin valokuvia.

Keisari Aleksanteri I Valamon luostarin pääkirkossa rukouspalveluksessa.

Keisari Aleksanteri II vierailee Valamon luostarissa vuonna 1858. Keisarillinen perhe on lähdössä laivamatkalle kohti Nikolskin saarta.

Keisari Aleksanteri II perheineen pyhän Sergein ja Hermanin kenotafin ääressä, jota peittää heidän lahjanaan tuoma peite.

Keisari Aleksanteri II perheineen paluumatkalla Suuresta eli Kaikkien pyhien skitasta.

Keisari Aleksanteri II:n kavaljeerirykmentin lakki ja säämiskäsineet, sekä jäljennös Aleksanteri II:n kädestä (Vetriini 5)
1800-luku

Feloni (Vetriini 7)

Perimätiedon mukaan papin feloni, eli jumalanpalveluspuku on ommeltu keisarin juhlapuvusta. Kangas on noin 200-vuotta vanha, se on kirjottu käsin kulta- ja hopealangoilla.

SALI 8, IKONI

Pyhä Nikolaos Ihmeidentekijä ja elämäkerta (Seinällä nro 49)

Pyhä Nikolaos kuuluu ortodoksisen kirkon suosituimpiin pyhiin. Häntä kunnioitetaan paitsi lasten suojelijana, myös kauppiaiden ja merimiesten suojelijana. Hänen elämäänsä liittyy paljon ihmetekoja. Yhdessä tunnetuimmassa legendassa kerrotaan, että Nikolaos oli jo ikääntyneiden vanhempien ainut lapsi. Niinpä hän menetti vanhempansa jo nuorena, ja hänelle jäi paljon rahaa. Hän halusi tehdä hyvää rahoillaan, ja jakeli omaisuuttaan köyhille.

Näihin aikoihin Myrassa eli mies, jolla oli kolme tytärtä. Mies oli menettänyt omaisuutensa eikä hänellä ollut varaa hankkia myötäjäisiä kolmelle aikuiselle tyttärelleen. Kun jokapäiväisen elannon hankkiminenkin alkoi käydä vaikeaksi, mies päätti epätoivoissaan lähettää työt kadulle. Nikolaos sai vihiä perheen ahdingosta ja päätti auttaa perhettä, mutta salaa. Niinpä Nikolaos suuntasi eräänä iltana pimeän tultua tiensä miehen taloa kohti.

Tytöt olivat jo nukkumassa huoneessaan, jonka ikkuna oli raollaan. Nikolaos hiipi ikkunan viereen ja sujautti sisään pussin, joka oli täynnä rahaa. Aamulla pussi löytyi, ja mies päätti antaa sen myötäjäisiksi vanhimmalle tyttärelleen. Jonkin ajan kuluttua huoneesta löytyi taas täysi rahapussi. Tällä kertaa keskimäinen tyttö sai pussin myötäjäisiksi. Miehen uteliaisuus heräsi ja hän alkoi vartioida tyttöjen huonetta. Jonkin ajan kuluttua odotus palkittiin ja hän tapasi Nikolaoksen itse teosta ja alkoi polvilleen langeten vuodattaa kiitoksiaan saaduista lahjoista. Mutta Nikolaos ei halunnut kiitosta ja vannotti miestä pysymään asiasta vaiti.

Pyhä Nikolaos Ihmeidentekijä (Pulpettivytriini 3)

KYSYMYS: Pyhä Nikolaos tunnetaan toisillakin nimillä, tiedätkö millä nimillä?

VASTAUS: Pyhä Nikolaos on joulupukin esihahmo, monissa maissa Nikolaos tuo lahjat joulupukin sijasta. Pyhä Nikolaos tunnetaan myös nimellä Santa Claus.

Joululahjojen antaminen on peräisin pyhän Nikolaoksen perinteestä.

Laminoidut kuvat analogilla.

Pako Egyptiin (Seinällä nro 45)

Ikonin aiheena on Pako Egyptiin. Se pohjautuu Raamatun kertomukseen: Jeesuksen synnyttyä ja tietäjien lähdettyä hänen luotaan, enkeli ilmestyi Joosefille unessa ja kehotti häntä viemään lapsen sekä äidin Egyptiin, koska Juudean kuningas Herodes aikoi surmata lapsen. Enkelin kehotuksesta Joosef otti yöllä lapsen ja hänen äitinsä ja lähti Egyptiin turvaan. Herodes oli julma hallitsija. Tietäjät olivat kertoneet Herodekselle, että juutalaisten kuningas on syntynyt, ja tästä pelästyneenä Herodes määräsi kaikki alle kaksivuotiaat poikalapset surmattavaksi.

KYSYMYKSIÄ: Mikä on pyhä perhe? Miksi tänä päivänä jotkut pakenevat?

Jumalanäiti Kaikkien murheellisten ilo (Seinällä nro 5)

Jumalanäidin ympärille on kerääntynyt pyhiä ihmisiä sekä avun tarpeessa olevia, jotka ovat tulleet pyytämään Jumalanäidiltä lohdutusta vaivoihinsa. Avunpyynnöt on kirjoitettu nauhoihin, joita apua tarvitsevat pitelevät käsissään: nälkäisiä, sairaita, köyhiä, jotkut pyytävät suojelusta matkalle ja toiset pyytävät anteeksiantoa pahoista teoistaan. Jumalanäiti tuo lohdutusta, auttaa kärsimyksissä, poistaa kyneleet ja tuo taivaallista iloa.

KYSYMYKSIÄ: Ketkä ovat murheellisia tänä päivänä? Minkälaista apua nyt tarvitaan?

SALI 9, SAKRAMENTIT

Valitse yksi tai kaksi sakramenttia ja kerro niistä, esimerkiksi kaste ja avioliittoon vihkiminen.

KYSYMYKSIÄ: Oletko ollut läsnä kasteessa tai häissä? Olivatko ne kirkossa vai jossain muualla? Miksi lapsi kastetaan? Mitä tarkoittaa avioliittoon vihkiminen?

Sakramentit ovat kirkon pyhiä toimituksia. Ortodoksisessa ja katolisessa kirkossa on seitsemän sakramenttia. Luterilaisessa kirkossa on kaksi, kaste ja ehtoollinen.

Kasteen kautta tullaan kirkon jäseneksi. **Mirhavoitelu** toimitetaan heti kasteen jälkeen. Mirhaöljyllä tehdään ristinmerkki kastetun otsaan, silmille, sieraimille, suulle, korville, rintaan, käsiin ja jalkoihin. Voitelu on vahvistus kastelupauksen täyttämistä, Pyhän Hengen lahjan sinetti. Nimi annetaan lapselle jo ennen kastetoimitusta. Lapsi saa oman nimikkopyhän. Esimerkiksi Aleksis voi saada nimikkopyhäkseen Aleksios Jumalan miehen, Maria, Marja ja Mari voivat saada nimikkopyhäkseen Neitsyt Marian.
Laminoitu kuva analogilla.

Pyhä ehtoollinen on ortodoksisen kirkon keskeisin sakramentti. Ehtoollisaineina käytetään viiniä, leipää ja lämmintä vettä.

Katumus koostuu syntien tunnustamisesta Jumalalle papin kuullen ja papin lukemasta anteeksiantorukouksesta.

Avioliittoon vihkiminen sisältää kihlauksen ja kruunauksen. Kihlaus vahvistetaan sormuksin. Sormus on uskollisuuden merkki, joka kuvaa ikuista lupautusta ja liittoa. Vihkitoimituksessa morsiuspari kruunataan ja he kulkevat ensimmäiset askeleensa avioparina evankeliumikirjan ja ristin ympäri. Näin kirkko antaa heidän yhteiselle elämälleen suunnan ja päämäärän.

Laminoitu kuva analogilla.

TEHTÄVÄ: Kokeile kuinka painavia vihkikruunut ovat? Kruunua ei laiteta päähän, vaan kruununkantajat pitävät sitä morsiamen ja sulhasen pään yläpuolella vihkitoimituksen ajan. Tapa pitää kruunua pään yläpuolella on tullut Venäjältä, ajalta jolloin naisten kampaukset olivat korkeita. Alun perin kruununa toimi kukkaseppele.

Sairaanvoitelu toimitetaan sairaille heidän parantamiseksi. Voidellessaan sairasta pyhitetyllä öljyllä pappi tai piispa rukoilee Jumalan armoa parantamaan sairaan.

Pappeus – on ortodoksinen papisto on jaettu kolmeen asteeseen eli virkaluokkaan, jotka ovat piispa, pappi ja diakoni.

Piispa on hiippakuntansa paimen, joka pitää huolta laumastaan.

Papit toimittavat jumalanpalveluksia ja sakramentteja.

Diakoni ovat piispan tai papin apuna eri toimituksissa.

TEHTÄVÄ: Voit kokeilla yllesi alttariapulaisen eli ponomarin pukua, stikaria. Ponomari auttaa pappia jumalanpalveluksissa monissa eri tehtävissä.

ENKELIT

Analogilla on selkeät, laminoidut kuvat eri enkeleistä.

Nimitys 'enkeli' tulee kreikan kielen sanasta 'angelos', joka merkitsee sanansaattajaa.

Enkeli on ensisijainen tehtävä on ylistää ja palvella Jumalaa. Enkelit ovat Jumalan lähettämiä ja sanansaattajia ihmisille. Enkeleiltä pyydetään apua ja suojelua. Muutamia enkeleitä tunnetaan nimeltä, heistä on kirjoitettu Raamatussa.

Arkkienkeli Mikael enkelijoukon ympäröimänä

Arkkienkeli Mikael on taivaallisten sotajoukkojen päällikkö. Hän vastustaa pahaa henkeä, ja siksi hänet kuvataan puolustajana miekka kädessä. Hän on myös kirkon suojelija ja sairaiden parantaja. Tässä ikonissa hänellä on kädessään tulta syöksevä miekka.

Arkkienkeli Rafael tunnetaan erityisesti parantajana. Rafaelin tehtävänä on parantaa ihmisten sairauksia ja haavoja. Nimi Rafael tarkoittaa Jumalaa parantavaa. Häntä pidetään myös matkustavien suojelijana. Rafael kuvataan ikoneissa toisessa kädessään sauva, toisessa kilpi, jossa on risti.

Arkkienkeli Gabriel on sanansaattaja.

Gabrielille uskottiin historiallinen tehtävä: Kristuksen syntymästä ilmoittaminen. Jo tätä ennen Gabriel ilmoitti Marian syntymästä Joakimille ja Annalle sekä Johannes Kastajan syntymän. Gabriel on armon enkeli. Arkkienkeli Gabrielia pidetään mm. perhettä tai adoptiota suunnittelevien perheiden taivaallisena suojelijana. Gabriel kuvataan ikoneissa sinisävyisessä puvussa matkasauva kädessä.

SALI 10, KIRKKOVUODEN KULKU JA SUURET JUHLAT

KYSYMYKSIÄ: Mieti, mitä tuttuja suuria juhlia vuoden aikana on?

Ortodoksinen kirkkovuosi alkaa 1. syyskuuta. Kirkkovuoden kuluessa muistellaan Jeesuksen ja hänen äitinsä Marian elämään liittyviä tapahtumia. Kirkkovuodessa on 12 suurta juhlaa, jolloin muistellaan näitä tapahtumia. Näiden lisäksi on pääsiäisjuhla, joka on kirkkovuoden tärkein juhla. Muita kirkkovuoden juhlia on esimerkiksi juhannus. Juhannuspäivä on omistettu Johannes Kastajalle. Johannes Kastaja oli Jeesuksen edelläkävijä. Hänen tehtävänä oli valmistaa Jeesukselle tietä.

NEITSYT MARIAN SYNTYMÄ

Neitsyt Marian vanhemmat olivat Joakim ja Anna. He olivat jo vanhoja, mutta heillä ei ollut lasta. He rukoilivat hartaasti Jumalaa saadakseen lapsen. Jumala kuuli Joakimin ja Annan rukoukset ja heille syntyi tytär, jonka nimeksi tuli Maria.

KYSYMYS: Kenen äiti Neitsyt Maria olikaan?

Neitsyt Marian syntymä, Neitsyt Marian ilmestys,

Jumala lähetti enkeli Gabrielin Neitsyt Marian luo. Gabriel ilmoitti Marialle, että tämä synnyttää pojan, jonka nimeksi tulee Jeesus.

KRISTUKSEN SYNTYMÄ 25.12.

Joulua vietetään Jeesuksen syntymän muistoksi. Kun Joosef sai tietää, että Maria on raskaana, hänelle ilmestyi enkeli ja sanoi: "Joosef, Daavidin poika, älä pelkää ottaa Mariaa vaimoksesi. Se, mikä hänessä on siinnyt, on lähtöisin Pyhästä Hengestä." Joosef toteutti enkelin kehotuksen ja otti Marian vaimokseen. Jeesus syntyi luolassa Juudean Betlehemissä kuningas Herodeksen aikana. Itämaan tietäjät kunnioittivat Jeesusta tuomalla mirhaa, kultaa ja suitsukkeita.

KYSYMYS: Mikä tapahtuma on kuvattu ikonin oikeassa alareunassa?

VASTAUS: Jeesus-lapsen pesu. Jeesus kastettiin vasta aikuisena.

KRISTUKSEN RATSASTUS JERUSALEMIIN – PALMUSUNNUNTAI

Palmusunnuntaita vietetään Jeesuksen Jerusalemiin ratsastamisen muistoksi. Silloin opetuslasten joukko ja kansa ottivat riemuiten käteensä palmunoksia ja levittelivät niitä tielle, jota pitkin Jeesus ratsasti. Tästä suuresta juhlasta meille on jäänyt perintönä virpominen pajunoksilla. Silloin kuljetaan tuttujen ja sukulaisten luona ja lausutaan siunausloru, esimerkiksi: "Virvon varvon tuoreeks terveeks, tulevaks vuodeks, vitsa sulle, palkka mulle, Jumala sinua siuntkoon." Ortodoksisessa perinteessä ei pukeuduta noidiksi.

KYSYMYS: Miksi ortodoksisessa perinteessä ei pukeuduta noidiksi?

VASTAUS: Noidat eivät välitä Jumalan siunausta.

KRISTUKSEN YLÖSNOUSEMUS

Pääsiäistä vietetään Kristuksen ylösnousemisen kunniaksi. Kolmantena päivänä Jeesuksen ristiinnaulitsemisesta, sunnuntaiaamuna, naisia meni hänen haudalleen. Haudan suulta oli vieritetty kivi pois, ja kun he menivät hautaan sisälle, se oli tyhjä. Heidän tätä ihmetellessään ilmestyi enkeli, joka ilmoitti heille, että Jeesus oli noussut kuolleista.

SALI 11, Kuolemasta yläsnousemukseen

Pyhittäjä Arsenin, Konevitsan luostarin perustajan kenotafi

Kenotafi on muistoarkku, muistelua varten, siinä ei ole pohjaa, eikä sitä ole koskaan käytetty oikeana arkkuna. Yli 200-vuotta vanha arkku on hopeaa ja kullattua hopeaa.

Kenotafin sivut kertovat pyhittäjä Arseni Konevitsalaisen elämästä. Hän oli munkkina Athos-vuorella Kreikassa. Hän lähti sieltä 1300-luvulla, eli yli 700 vuotta sitten, takaisin kotimaahansa Venäjälle. Kenotafin päädystä Athos-vuoren luostarin johtaja Johannes siunaa Arsenin kotimatkalta ja luovuttaa hänelle Jumalanäidin ikonin. Ikonista tuli sittemmin Karjalassa hyvin kunnioitettu. Se tunnetaan nimellä Konevitsan Jumalanäiti. Arseni halusi perustaa uuden luostarin Karjalaan. Hän lähti etsimään sopivaa luostarin paikkaa. Suurella Laatokan järvellä hän joutui kolme kertaa peräkkäin myrskyn johdattamana Konon (Konevitsan) saarelle. Tapahtuma oli Arsenille merkki siitä, että hänen tuli perustaa luostari juuri tälle saarelle. Kenotafin vasen sivu esittää Arsenin rantautumista Konevitsan saarelle. Kenotafin oikeanpuoleiseen sivuun on kuvattu pyhittäjä Arsenin hautajaiset.

Kenotafi on kokenut kovia. Sodan takia se evakuoitiin Konevitsan saarelta ja se päättyi Keiteleeseen Hiekkaan. Siellä koemunkki Boris Maurio leikkeli kenotafin osiin ja myi osat Kuopiossa eräälle hämärälle liikemiehelle. Rahoilla hän oli juopotellut ja maksanut velkojaan. Rikospoliisi tutki varkautta ja sai Boriksen kiinni. Tuomio oli kaksi ja puoli vuotta vankeutta ja hänen piti maksaa korvauksia 9 miljoonaa markkaa. Rosvo passitettiin Kuopion lääninvankilaan.

Pyhä perhe:

Neitsyt Maria, Kristus-lapsi ja Joosef

Konevitsan luostari, 1500-luku. Taulun on maalannut italialainen taiteilija.

KYSYMYKSIÄ: Ketä tauluun on maalattu? Mikä suuri juhla siinä voisi olla? Kuinka vanha taulu on?

KYSYMYS: Mikä täällä museossa jäi parhaiten mieleen?